HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בנם היו עומדין שהיתה מקיקתן מפני עבריהן הלכך שמר מותיות יש להן מקום דבק מלא מ"ם וסמ"ך היתה בתוכו ו) (ודוקא בסמומים). ומפשר היה לו למרן הר' יוסף בפשוטין וכי תימר הך דכרי ירמיה בפתוחין והכי מוכח בפרק הבונה במסכת שבת ז) מלא הא **מבטלין** בהנים מעבודתן **לשמוע מקרא מגילה**. וקשה ממתי מנטלין ח) והלא מחר בקריאה יש הרבה שהוא לעבודה ויש לומר דכיון דמתחילה היה זמן עבודה והם מניחין מותה בשביל הקריאה משום הכי קרי ליה ביטול ות"ת ויעבו עבודתן מיד ומחר כך יקראו המגילה לבדם ו"ל דטוב לקרות עם הצבור משום דהוי טפי פרסומי ניסא:

חיישינן שמא שד הוא. פירש ר"י [היכא דשכיחי מזיקין] כגון בשדה ובלילה וכן היה יהושע לר על ירימו בשדה לחזר ממחנה ישראל אבל במקום שבני אדם מצויין אין לחוש דמלך"כ אדם שמר נגו [בלילה בעיל] כתבו גם נמצאתי היכי כתיבין ניחום שמא שד הוא [ולא נכתוב] על דמחזי ליה בגוותא דבבוקה ולא משכחן דפריך ליה גמרא מלא גבי מי שהושלך בגבור פרק המקבל (גיטין דף סו. ושם): **אמש** בשלשם תמיד של בין הערבים. קשה דאמר בטלוהו בשלמא תלמוד תורה בטלו לפי שהיו לריס על העיר כל ישראל אבל הכהנים למאי לא היו מקריבים התמיד וי"ל לפי שהמרון לא היה במקומו דתלמוד פרק הלד (ביומא דף סג.): והכהנים נוטלין את המרון ות"ת והיכי מצטמ ליטול דקלא דבטלו התמיד ותלמוד תורה ום לומר דס"פ מדקאמר הלנו למה הכי קאמר בשביל תלמוד תורה נמי לא מקריבי אי משום שכר הקרבנות שמגיעים עלינו מלריכו **עתה באתי.** פי' ריב"ן על תלמוד תורה נמי למה לכתוב ביה ועתה כתבו לכם [שם] דמשיר הוא (דברים ל:): **וילן יהושע בלילה** ההוא בתוך העמק. לא כתיב בהאי קרא כן אלא כאשר על ירימו כתיב וילן בלילה ההוא בתוך העם וכאשר על העי כתיב וילך ד) בלילה ההוא בתוך העמק ודלך הש"ס הוא לקלר הפסוקים ולעלמם יפל כמו ונתן הכסף וקס לו (ערכין דף נג.) ה): מלמד

**בנם היו עומדין אין מהוה הוו ולא הוו ידעי הי באמצע תיבה והי בסוף תיבה ואתו צופים ותקינו פתוחין באמצע תיבה וסתומין בסוף תיבה סוף סוף מ[1]אלה המצות שאין נביא עתיד לחדש דבר מעתה אלא [2]שכחום וחזרו ויסדום וא"ר ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא תרגום של תורה [3]אונקלוס הגר אמרו מפי ר' אליעזר ור' יהושע תרגום של נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי ונזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה יצתה בת קול ואמרה מי הוא זה שגילה סתריי לבני אדם עמד יונתן בן עוזיאל על רגליו ואמר אני הוא שגליתי סתריך לבני אדם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא אלא לכבודך עשיתי שלא ירבו מחלוקת בישראל ועוד ביקש לגלות תרגום של כתובים יצתה בת קול ואמרה לו דייך מ"ט משום דאית ביה קץ משיח ותרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו והא [4]אמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב מאי דכתיב [5]ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא ויקראו בספר תורת האלהים זה מקרא מפורש זה תרגום ושום שכל אלו הפסוקין ויבינו במקרא אלו פיסקי טעמים ואמרי לה אלו המסורת שכחום וחזרו ויסדום מאי שנא דאורייתא דלא אזדעזעה ואדנביאי אזדעזעה דאורייתא מיפרשא מלתא דנביאי איכא מילי דמיפרשן ואיכא מילי דמסתמן דכתיב [6]ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד הדדרימון בבקעת מגידון [7]ואמר רב יוסף [8]אלמלא תרגומא דהאי קרא לא ידענא מאי קאמר ביומא ההוא יסגי מספדא בירושלים [9]כמספדא דאחאב בר עמרי דקטל יתיה הדדרימון בן טברימון ברמות גלעד וכמספדא דיאשיה בר אמון דקטל יתיה פרעה חגירא בבקעת מגידו [10]וראיתי אני דניאל לבדי את המראה ואנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל חרדה גדולה נפלה עליהם ויברחו בהחבא [11]מאן ננהו אנשים אמר ר' ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא זה חגי זכריה ומלאכי [12]אינהו עדיפי מיניה ואיהו עדיף מינייהו אינהו עדיפי מיניה דאינהו נביאי ואיהו לאו נביא איהו עדיף מינייהו דאיהו חזא ואינהו לא חזו וכי מאחר דלא חזו מ"ט איבעיתו אע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזו אמר רבינא שמע מינה האי מאן דמיבעית אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי מאי תקנתיה [13]ליקרי ק"ש ואי קאים במקום הטנופת לינשוף מדוכתיה ארבע גרמידי ואי לא לימא הכי עיזא דבי טבחי שמינא מינאי: והשתא דאמרת מדינה ומדינה ועיר ועיר לדרשה [5]משפחה ומשפחה למאי אתא אמר רבי יוסי בר חנינא להביא משפחות כהונה ולויה שמבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה דאמר רב יהודה אמר רב [14]כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן וישראל במעמדן כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה תניא נמי הכי כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן וישראל במעמדן כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה מכאן סמכו של בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה קל וחומר מעבודה ומה עבודה שהיא חמורה מבטלינן תלמוד תורה לא כל שכן ועבודה חמורה מתלמוד תורה והכתיב [15]ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו [וגו'] וישתחו (לאפיו) [16]והיכי עביד הכי והאמר רבי יהושע בן לוי אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה חיישינן שמא שד הוא שאני התם דאמר ליה כי אני שר צבא ה' ודלמא משקרי גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה [17]אמר לו אמש בשלשם תמיד של בין הערבים ועכשיו בטלתם תלמוד תורה אמר לו על איזה מהן באת אמר לו [18]עתה באתי מיד [19]וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק אמר רבי יוחנן משום רבי חנינא בן פזי מאי דכתיב [20]ויאמר שר צבא ה' אל יהושע שלח נעליך מעל רגלך וגו' ויעש כן יהושע. מלמד שנדמה לו כיוה"כ ונכנס לבית קדשי הקדשים ונתעטף בטליתו ונפל על פניו ונתרצה לו.

מלמד פסוקים, וריבונו במקרא זה פיסוק טעמים, ואמרי לה אלו המסורת. ופרקינן אין תרגום מיהוה הוה בדייריה מקמי עזרא, ושכחוהו רובן דאינשי ואתא אונקלוס הגר בלפנין ר' אליעזר ור' יהושע ויסדיה למיקרי ביה בציבור. מיהו מילי דאורייתא מיגליין, כלומר רובן מפורשין הן. אבל של נביאים מסותמין הן, דהא לולי התרגום של זה הפסוק ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד הדד[ר]רימון וגו', לא הוינן ידענן פירושא דהאי פסוקא. ולפיכך נדעזעו העולם, שגילה הטעמים שהיו נעלמים. וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה, מאן ננהו אנשים שהיו עמו, זה חגי זכריה ומלאכי. ולמה נפלה חרדה גדולה עליהן, דאף על גב דאינהו לא חזו מזלייהו חזו. וכיון דמדינה ומדינה ועיר ועיר לדרשא הוא דאתיין כדאמרן, משפחה ומשפחה מאי דרשת ביה. ואפשיטנא משפחות כהנים ולוים, וכדתניא כהנים המתעסקין בעבודתן ולויים בדכנן וישראל במעמדן, כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה. מיכן סמכו של בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה, אם הכהנים מבטלין עבודתן, תלמוד תורה לא כל שכן. ואקשינן וכי עבודה חמורה מדברי תורה, והכתיב ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא [וגו'] ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי, אמר לו אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה. ועל איזה מהן באתה, אמר לו עתה באתי, כלומר על תלמוד תורה שבטלתם אותה עתה. הנה תלמוד תורה חמור מעבודה.

מוסף רש"י

אלו הפסוקין. עד היכן מפיסים כל פסוק ופסוק, ולכאי קרי להו סוס שכל, שיכול להסביל בין כל פיסוק ופיסוק (נדרים לז:). **לינשוף.** יקפוד (בבבות ג:). **גרמידי.** ממות כ"מ מד:). **לימא הכי כור.** למה לומר לך מכל העיזים והכיומי (סנהדרין צב:). **והיכי עביד הכי.** דמשמוה למדם בגילה, דהיון דאמר לו הלנו אתה אם לגריע, מכלל לילה הוא, דאי ביממא וכי לא היה מכיר בין שרי ישראל לשרי לגרי לומות העולם (סנהדרין מד:). **שמא שד הוא.** ולון מוליחין אם שמים על המזיק, ואלום אם שמים הוא שנאמר (שופטים ו) ויקרא לו ה' שלום, וכ"ש שלון משמוש דלומה ממשמוה לשעירים (סנהדרין שם). **אמר לו אמש בטלתם** וגו'. עתה בתמי דלריכון, מדקתמור ליה עתה בתמי מכלל דמילתא תמריתי אמר ליה, דמכדי ליה עתה בתמי (ערובין מד: וכע"ז ערובין סג:). **אמש בטלתם תמיד של בין הערבים.** היום כשהעריב בין הערבים קרי ליה כמי שמש, שלון זה שלא לשון ערבית (סנהדרין שם) כענד ביטלתם התמיד (ערובין שם). **ועכשיו בטלתם תלמוד תורה.** ועכשיו שהשיכה אתם מבטלים תלמוד תורה, לפי שהיו עסוקים במלחמה ביום לא היה להן עת לעסוק בתורה בלילה (שם) וכיון דביום אי אתם יכולין לעסוק בתורה ממחת עסקי מלחמות, לריכים אתם לעסוק בתורה בלילה, והיה לך לכתב בגלגל שאם המתה ולא במגור (סנהדרין שם). **עתה באתי.** על של עכשיו אתי ליפרע, מיד מהר יהושע ולא הוסיף עוד לנח במגור בלילה לכך נאמר בעי יילן יהושע וגו' (שם) והדבר מוסיף שעל עסקי תלמוד תורה הוכיחו מדבמיך קרא מחניית במלחמה של עי שהיתה מחניה (ערובין שם). **אין מורעד בפני תלמיד חכם.** שיכולין להסתילו (מוה"ק כה:). **ולהכנסת כלה.** לנוותה מבית אביה לבית חופתה (לקמן כט:). **ולאחותו מה ת"ל.** ליין לכתוב לאחיו ולאחותו כל שכן לאחותו (יבמות ק:). **הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו** וגו'. הרי שהיה כהן גדול ומזיד והולך לשמוע את פסחו, לתיכא מלות טובא, לפילו הכי לאחותו הוא לתיטו מיטמא לאב מלוה לשמוע את פסחו (סנהדרין לה. וכע"ז יבמות ק:). **ושמע שמא לו מת.** מקרובין (ברכות יט:). **אמרת לא יטמא.** למה מיר הוא וכתיב על כל נפשות אבי לא יבא (סנהדרין שם) לי משום מיר לי משום כ"ג לי משום פסח, וכל שכן כהה לאחיכתו לכוהו (יבמות שם) לו: הואיל ואינו אחיכתו בפסח היא ואלה עליו מוסף בפסח שהיא בכלל, פס יטמא בעל מלעשות פסח, ואמרו את בנו ממי מלות כרת היא, ואית דאמרי בערבי פסחים נמי קאמר למיתא זכריו מעכב בפסח (ברכות יט:). **ת"ל ולאחותו.** הלא מלטרין הוא להפי ולגמד פע"ש פיס עליו קדושת הרבה ועפקי מלוה, לאחותו הוא דלהיכי הכתוב שדורה את לא תעשה שבתורה. לאו הוא מקור (שבת צד: ערובין מא: ועי' ברכות יט:). **כרך וכל הסמוך לו כו' נדון ככרך.** וקורין בט"ו (לעיל ב:). **בית מושב עיר חומה.** היא שהושב וננוכ בעיר מומה, דמשמע שהוקף ונלכוף יפב (ערכין לג:). **עשרה בטלנין.** בני אדם כשרים בטלין מלאכתן לעסוק בלרכי לבור ולבא בעיר מומה, דמשמע לא מלינו מקיף עשרה אלא בעיר שיש בה עשרה בטלנין (ערכין לב. ועי' תוס' שם).

ח א מיי' פ"ג מהלכות מגילה הלכה ו סמג עשין ד טור ש"ע ת"ח סי' תרפז סעיף ב:

תורה אור השלם

1. אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינָי: ויקרא כז לד
2. וַיִּקְרָאוּ בַּסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מְפֹרָשׁ וְשׂוֹם שֶׂכֶל וַיָּבִינוּ בַּמִּקְרָא: נחמיה ח ח
3. בְּיוֹם הַהוּא יִגְדַּל הַמִּסְפֵּד בִּירוּשָׁלִַם כְּמִסְפַּד הֲדַד רִמּוֹן בְּבִקְעַת מְגִדּוֹן: זכריה יב יא
4. וְרָאִיתִי אֲנִי דָנִיֵּאל לְבַדִּי אֶת הַמַּרְאֶה וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי לֹא רָאוּ אֶת הַמַּרְאֶה אֲבָל חֲרָדָה גְדֹלָה נָפְלָה עֲלֵיהֶם וַיִּבְרְחוּ בְּהֶחָבֵא:
דניאל י ז
5. וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וָעִיר וְימֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעַבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזִכְרָם לֹא יָסוּף מִזַּרְעָם: אסתר ט כח
6. וַיְהִי בִּהְיוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אִישׁ עֹמֵד לְנֶגְדּוֹ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אַתָּה אִם לְצָרֵינוּ: וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שַׂר צְבָא יְיָ עַתָּה בָאתִי וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֲדֹנִי מְדַבֵּר אֶל עַבְדּוֹ:
יהושע ה יג, יד
7. וַיְשַׁמְּדוּ הֶחָרֵם אֵת כָּל הַמַּחֲנֶה אֲשֶׁר מִצְפּוֹן לָעִיר וְאֵת עָקְבֹו מִיָּם לָעִיר וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעֲמָק: יהושע ח יג
וַיִּשְׁלַחֵם יְהוֹשֻׁעַ וַיֵּלְכוּ אֶל הַמַּאְרָב וַיֵּשְׁבוּ בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין הָעַי מִיָּם לָעַי וַיָּלֶן יְהוֹשֻׁעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעָם: יהושע ח ט

גליון הש"ס

גמ' שכחום וחזרו ויסדום. נלמן יח ע"ל סוכה מד ע"ל: שם אונקלוס הגר אמרו. ע"ל יומלמי דמסכמין פ"ל הלכה ט: שם כמספרא דאחאב. ע"ל ב"ק ח ע"ל מוד"ה ונלא: **רש"י** ד"ה ויקראו כו' בספר עזרא כתיב. ע"ל סוכה יג ע"ל כרש"י ד"ה נלמו ממר ומ"ק שם: תוס' ד"ה מבטלין כו' והלא אחר בו'. ע"ל פסקי תוס' ערכין דוח יט:

רבינו חננאל

ופרקינן לעולם מתוקנים היו, וכך היה מסורת בידם מן הנביאים להיות הפתוחים באמצע תיבה והסתומים בסוף תיבה, ושכחום וחזרו הצופים ויסדום. והוא עוד אמר תרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו (מפני) [מפי] ר' אליעזר ור' יהושע, כאשר למד אותו כך לימדוהו לאחרים. ושל נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו, כמו שהיה מסורת בידם של חכמים מפי חגי זכריה ומלאכי. ותרגום של כתובים נמנע מן השמים לגלותו, משום דאית ביה קץ משיח. ואקשינן והא תרגום של תורה בימי עזרא הוה, דכתיב ויקראו בספר [ב]תורת האלהים מפורש, ואמרינן מפורש זה תרגום, ושום שכל אלו